

PISA 2018 uuring: Kas Eesti noor on maailmakodanik?

22.10.2020

Kuidas tunneb end Eesti noor globaalses maailmas? Kas ta oskab võõrkeeli, mõistab teisi, kes ei räägi tema emakeeles? Kas ta oskab enda arvates kohaneda olukorras, kus tal on tegemist inimestega võõrast kultuuriruumist ning kas ta on valmis kaasa lööma maailma probleemide lahendamisel?

OECD avaldas 22. oktoobril 2020 viimase PISA 2018 uuringu osa „Kas õpilased on valmis edenema seotud maailmas?“ („Are students ready to thrive in an interconnected world?“)

PISA 2018 uuringus uuriti muuhulgas ka noorte suhtumist globaalsetesse teemadesse. Globaalsete pädevuste (*global competence*) test oli innovaatiline uuringu osa, mis koosnes testist ja hoiakute ja suhtumiste küsimuste plokist taustaküsimustikus. Kognitiivse testi osas Eesti õpilased ei osalenud, kuid nad täitsid globaalsete teemade küsimustiku. Testi tegid õpilased 27 riigist, taustaküsimustiku täitsid 66 riigi õpilased, sealhulgas Eesti lapsed. Eestist osales uuringus 5316 õpilast 231 koolist.

Andmed õpilaste tausta kohta annavad hea ülevaate nn pehmetest väärtustest. Uuring keskendus õpilaste teadmistele ja hoiakutele globaalselt olulistest küsimustes, mis on seotud rahvatervise, majanduse ja keskkonnaga.

Globaalne pädevus ei ole üks oskus, see on teadmiste, oskuste, hoiakute ja väärtuste kogum, mida kasutatakse kohtudes päriselus või virtuaalselt inimestega, kes on teisest kultuuriruumist. Selle omandamine on elukestev protsess.

Raport käsitleb järgmiste globaalsete pädevuste teemasid:

- Õpilaste teadlikkus maailma globaalsetest teemadest.
- Enesetõhusus, ehk kuidas õpilased saaksid enda arvates käsitleda globaalseid probleeme.
- Õpilaste võime aru saada teisest kultuuriruumist pärit inimestest, võõrkeelte oskus.
- Huvi teiste kultuuride vastu.
- Austus teisest kultuurist pärit inimeste vastu.
- Minapilt globaalses maailmas.
- Milline on kooli roll globaalsete pädevuste arendamisel.

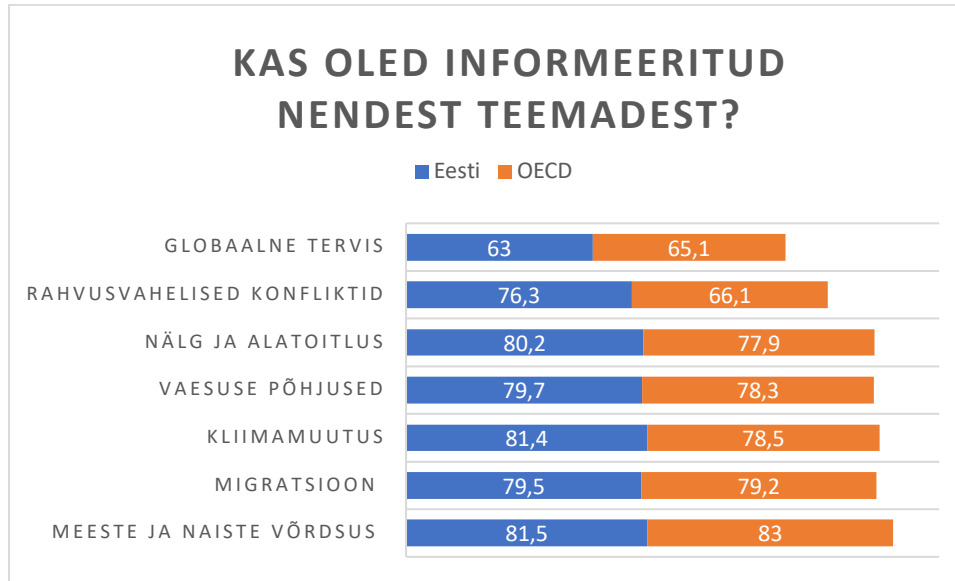
Õpilaste teadlikkus maailma teemade kohta

Eesti noored on üsna teadlikud maailma globaalsetest probleemidest. Õpilaste käest küsiti küsimusi järgmistes teemades:

- Kliimamuutus ja globaalne soojenemine

- Globaalne tervis (nt epideemiad)
- Migratsioon (rahvaste ränne)
- Rahvusvahelised konfliktid
- Nälg ja alatoitlus maailma eri osades
- Vaesuse põhjused
- Meeste ja naiste võrdsus maailma eri osades

Joonis 1 näitab Eesti ja OECD õpilaste osakaalude %, kes vastasid, et on üsna hästi nende teemadega kursis

Joonis 1. Õpilaste informeeritus globaalsetest teemadest.

Õpilaste vastustest näeme, et kõige teadlikumad on Eesti õpilased kliima küsimustes ja kõige vähem enda sõnul globaalse tervise teemades. Võiks eeldada, et praeguses olukorras on seoses koroon kriisiga õpilaste teadlikkus selles teemas oluliselt kasvanud. 63% Eesti õpilastest oli selle teemaga kursis, mis on natuke alla OECD keskmise (66%). Kõige teadlikumad on nende endi sõnul Albaania, Kreeka ja Leedu noored. Eesti asub edetabeli keskel, pisut alla OECD keskmist.

Enesetõhusus (*self-efficacy*) globaalsete teemade käsitlemisel

Järgmisena uuriti, kas õpilased oleks võimelised arutlema või selgitama teatud globaalseid teemasid. Taaskord on need õpilaste endi hinnangud.

Küsiti: Kui lihtne oleks Sul Sinu arvates järgmisi asju ise teha ning kas saaksid kergesti või pingutusega sellega hakkama?

Tabel 1. Õpilaste hulk, kes hindasid, et saaksid järgmiste asjadega kergesti hakkama

	Eesti %	OECD %
Arutleda pagulaseks saamise eri põhjuste üle.	71,7	77,2

Selgitada, miks kannatavad mõned riigid üleilmse kliimamuutuse all rohkem kui teised.	68,9	72,3
Arutleda selle üle, millist mõju avaldab keskkonnale majandusareng.	64,5	64,8
Selgitada, kuidas mõjutavad süsihappegaasi heitmed üleilmset kliimamuutust.	59,5	62,9
Selgitada, kuidas mõjutavad üksikutes riikides toimuvad majanduskriisid maailmamajandust.	55,3	60,5
Seostada omavahel tekstiilide hindu ja tootjariikides valitsevaid töötingimusi.	53,5	58

Positiivsete vastuse andmisel nendele küsimustele on Eesti õpilased tagasihoidlikumad, kui teised OECD riikide õpilased ja asetub pisut alla OECD keskmisele.

Aktiivne kaasäräkimine globaalsetel teemadel on tugevalt seotud lugemisega. Õpilased, kellele meeldib lugeda ja kes teevad seda vabal ajal, saavad ka paremini aru ja oskavad teistele seletada maailma suuri teemasid.

Huvi teiste kultuuride vastu

Selleks, et osaleda ja olla kursis maailmas toimuvate probleemidega, peab olema huvi nende teemade vastu. Järgmine küsimuste plokk uuris õpilaste huvi teiste kultuuride vastu.

Küsitati: Kui hästi kirjeldavad Sind alltoodud väited ning vastuste variandina pakuti: väga minu moodi, peaaegu minu moodi, veidi minu moodi, mitte eriti minu moodi ja üldse mitte minu moodi.

Tabel 2. Eesti ja OECD õpilaste osakaal %, kes näitavad huvi eri kultuuride vastu

	Eesti %	OECD %
Ma tahan teada saada, kuidas elavad inimesed eri riikides	63,2	58,8
Ma tahan maailma usundite kohta rohkem teada saada.	41,3	40,1
Mind huvitab, kuidas näevad maailma eri kultuuridest pärit inimesed.	56,5	54,7
Mind huvitab teiste kultuuride traditsioonide tundmaõppimine.	53,4	54

Nendes teemades on Eesti õpilaste huvi tulemus pisut kõrgem, kui OECD keskmine. Kõige suuremat entusiasmi teiste kultuuride vastu näitasid Türgi, Albaania ja Kosovo õpilased. Kõige madalamat huvi väljendasid Slovakkia, Itaalia ja Ungari noored.

Lisaks huvile küsiti uuringus ka seda, kas õpilased austavad teistest kultuuridest pärit inimesi. Õpilastelt küsiti, **mil määral nad on nõus järgmiste väidetega**. Positiivse vastuse andis peaaegu 80% õpilastest.

Tabel 3. Eesti ja OECD õpilaste osakaal %, kes nõustus väidetega, mis on seotud austusega teiste kultuuride vastu.

	Eesti %	OECD %
Austan teistest kultuuridest pärit inimesi nagu endaga võrdseid.	81,6	82,5
Ma annan teistest kultuuridest pärit inimestele võimaluse enese väljendamiseks.	79,5	81,2
Kohtlen austusega kõiki inimesi, olenemata nende kultuuritaustast.	79,1	78,4
Ma austan eri kultuuridest pärit inimeste väärtusi.	79	79,3
Ma hindan eri kultuuridest pärit inimeste arvamusi.	78,4	77,6

Vastuste koondtulemus on veidi alla OECD keskmise. Edetabeli eesotsas on Hispaania, Põhja-Makedoonia ja Kanada noored. Kõige vähem austust teiste kultuuride inimeste vastu näitavad Bulgaari, Ungari ja Tai õpilased.

Uuringus oli eraldi välja toodud küsimused õpilaste suhtumisest sisserändajate vastu. 2017. aastal toimus Euroopas rändekriis ja teemat kajastati tihti meedias. Õpilaste käest uuriti, mil määral nad nõustuvad järgmiste väidetega sisserändajate suhtes.

Tabel 4. Eesti ja OECD õpilaste osakaal %, kes nõustus väidetega sisserändajate kohta

	Eesti %	OECD %
Sisse rännanud lastel peaksid olema samasugused hariduse omandamise võimalused, nagu on teistel riigis elavatel lastel.	85,5	85,1
Riigis mitu aastat elanud sisserändajatel peaks olema võimalus osaleda valimistel.	61,1	72,3
Sisserändajatel peaks olema võimalus jätkata oma traditsioone ja elustiili.	70,2	76,3
Sisserändajatel peaksid olema kõik samad õigused, nagu on kõigil teistel riigi elanikel.	73,7	80,2

Kui sisserändajate laste hariduse omandamise võimalusi hindavad Eesti lapsed sarnaselt eakaaslastega OECD riikides, siis teiste väidete puhul on nad kriitilisemad. Eesti indeks¹ nende väidete kohta on oluliselt alla OECD riikide keskmise (-0,3). Kõige positiivsemad sisserändajate suhtes olid Portugali, Kanada, Korea õpilased. Huvitav on märgata, et ka Saksamaa õpilased, kes ilmselt kogesid rändekriisi ise kõige rohkem, suhtuvad positiivsemalt sisserändajate suhtes, kui õpilased OECD riikides keskmiselt. Kõige kriitilisem suhtumine sisserändajate suhtes on Poola, Slovakkia ja Ungari õpilastel.

¹ Õpilased vastasid 4-punktilisel skaalal, millest kokku kombineeriti indeks, kus 0 vastab OECD keskmisele väärtusele ning standardhälve on 1. Positiivne indeksi väärtus tähendab OECD riikide keskmisest kõrgemat ja negatiivne väärtus madalamat väärtust.

Pidevalt muutuv maailm nõuab ka teatud määral kiiret reageerimist ja kohanemisvõimet. Järgmiste küsimustega uuriti, kui võimelised on õpilased tegutsema järgmistes olukordades. Taaskord tuleb mees pidada, et need on õpilaste endi hinnangud.

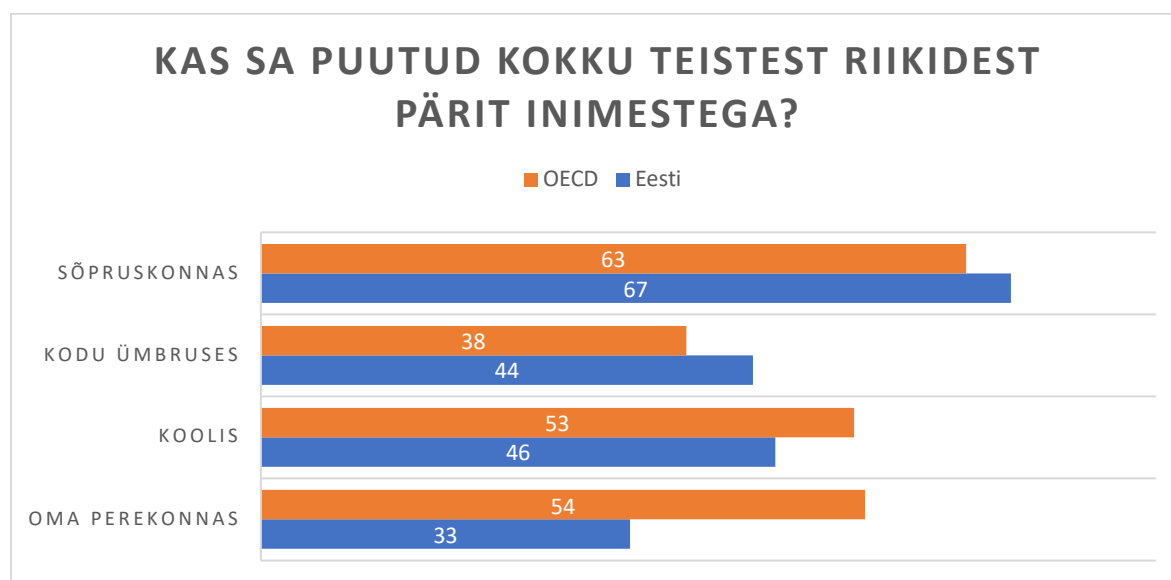
Tabel 5. Eesti ja OECD õpilaste osakaal, kes nõustuvad järgmiste väidetega

	Eesti %	OECD %
Ma tulen ebatavalistes olukordades toime.	64,8	58,9
Ma suudan oma käitumist muuta, et see vastaks uutes olukordades tekkinud vajadustele.	75,7	67,1
Ma suudan uutes olukordades kohaneda isegi siis, kui olen stressis või kui mulle avaldatakse survet.	62,7	56,8
Ma suudan uues kultuuris kergesti kohaneda.	57,2	49,3
Kui satun teiste inimestega suheldes keerulisse olukorda, suudan välja mõelda viisi olukorra lahendamiseks	60,5	58,7
Ma suudan saada üle raskustest, mis mul tekivad teistest kultuuridest pärit inimestega suhtlemisel.	62	58

Eesti õpilaste vastused näitavad suuremat kohanemisvõimet, kui nende eakaaslastel OECD riikides (0,1). Eriti paistab silma Eesti õpilaste valmidus vajadusel muuta oma käitumist. Siin on edetabeli eesotsas Bosnia-Hertsegoviina, Põhja-Makedoonia ja Hispaania õpilased, nimekirja lõpus aga Vietnami ja Macao noored.

Kokkupuutumine inimestega teistest riikidest ja võõrkeelte oskus

Lisaks erinevate teoreetiliste olukordade hindamisele pidid õpilased andma oma hinnangu ka oma kokkupuutumisele inimestega teistest riikidest.

Joonis 2. Eesti ja OECD õpilaste osakaal, kes puutuvad kokku inimestega teistest riikidest

Jooniselt näeme, et Eesti õpilased suhtlevad kõige rohkem inimestega teistest riikidest just sõprade kaudu. Kusjuures uuring näitab, et need, kes suhtlevad rohkem, on teadlikumad maailma probleemidest.“

Selleks, et suhelda teistest riikidest pärit inimestega, on vajalik osata võõrkeeli. Õpilaste käest küsiti, mitut võõrkeelt nad räägivad.

Küsiti: Mitmes keeles, sealhulgas kodus(t)es keel(t)es, olete Sina ja Su vanemad võimelised rääkima piisavalt hästi, et teistega suhelda?

90,3% Eesti õpilastest on võimelised endi sõnul suhtlema mitmes keeles. Võõrkeelte tundmine on hea pigem väikestes riikides, mis on hästi ühendatud ülejäänud maailmaga. Rohkem kui 90% õpilastest räägivad mitut keelt Horvaatias, Eestis, Hongkongis, Lätis, Macaos, Maltal ja Singapuris. Siinkohal võib vastandina nimetada selliseid suurriike nagu Austraalia, Brasiilia, Tšiili, Colombia, Korea, Mehhiko, Šotimaa (UK) ja Vietnam, kus vähem kui 40% õpilastest oskavad rääkida kahes või enamas võõrkeeles.

85% Eesti laste vanematest räägivad kaht või enam keelt, mis on rohkem, kui paljudes teistes riikides. Eesti õpilastest 95% õpivad koolis kaht või enam võõrkeelt. Kõige vähem võõrkeeli õpitakse riikides, kus emakeelena räägitakse inglise keelt. Nt Austraalias, Uus-Meremaal ja Ühendkuningriigis rohkem kui 60% õpilastest ei õpi koolis võõrkeelt (andmed puuduvad USA kohta).

Kui Eesti noored on head suhtlejad ja oskavad võõrkeeli, siis kas nad on ka valmis aktiivselt maailma probleemide lahendamisel kaasa lööma?

Tabel 6. Eesti ja OECD õpilaste osakaal, kes nõustub järgmiste väidetega

	Eesti %	OECD %
Pean ennast maailmakodanikuks.	76	76,2
Kui ma näen, kui kehvades oludes elavad mõned inimesed mujal maailmas, tunnen kohustust midagi ette võtta.	58,1	67,3
Ma arvan, et minu käitumine võib mõjutada teistes riikides elavaid inimesi.	51	56
On õige boikoteerida ettevõtteid, kelle töötajatel on teadaolevalt kehvad töötingimused.	63,3	66,3
Ma saan maailmas esinevate probleemide suhtes midagi ette võtta.	49,6	57,5
Globaalse keskkonna eest hoolitsemine on minu jaoks tähtis.	71,3	77,9

Eesti õpilastest 76,2% peavad ennast maailmakodanikuks, mis on sarnane OECD riikide keskmisega (76%). Kõige rohkem tunnevad end maailmakodanikuna Brasiilia noored, seda tervelt 91,1%. Kõige vähem tunnevad maailmakodanikuna ennast Slovakkia noored 44%-ga.

Andmed kinnitavad fakti, et paljude riikide noorte jaoks on südamelähedane teema just hoolitsemine globaalse keskkonna eest. Näiteks Portugali noortest tervelt 95% arvavad, et see teema on nende jaoks tähtis. Eesti õpilaste 71,3% on võrreldes teistega pigem tagasihoidlik tulemus.

Järgmisena küsiti, kas noored teevad ka midagi realselt globaalsete kriiside lahendamiseks:

Tabel 7. Eesti ja OECD õpilaste osakaal, kes tegelevad järgmiste asjadega.

	Eesti %	OECD %
Vähendan kodus kasutatava energia hulka (nt keeran kütte või kliimaseadme madalamale režiimile või kustutan ruumist lahkudes tule), et hoida keskkonda.	68,3	70,6
Eelistan osta teatavaid tooteid eetilistel või ökoloogilistel põhjustel, isegi kui need on teistest mõnevõrra kallimad	43,1	45,3
Kirjutan alla veebis levitatavatele keskkonnahoidlikele või sotsiaalsetele petitsoonidele.	20,2	25,4
Hoian end Twitteri või Facebooki kaudu maailmas toimuvaga kursis.	72	64
Boikoteerin tooteid või ettevõtteid poliitilistel, eetilistel või keskkonnahoidlikel põhjustel.	24	26,8
Osalen meeste ja naiste võrdsust edendavas tegevuses.	19,5	32,8
Osalen keskkonnakaitsealases tegevuses	29,8	38,5
Loen regulaarselt rahvusvahelisi sotsiaalseid probleeme (nt vaesust või inimõigusi) käsitlevaid veebisaite.	45,5	46,4

Mõtteainet annavad õpilaste hoiakud Eesti kui kodumaa keskkonna murede osas. Tulemustest näeme, et õpilased on kõike rohkem valmis tegutsema siis, kui tegevus on suhteliselt lihtne. OECD riikide õpilased on keskmiselt valmis panustama energia säästmisele kodus rohkem kui Eesti noored. Asjaolu, et 72% õpilastest hoiab end maailmas toimuvaga kursis sotsiaalmeedia vahendusel, osundab kriitilise mõtlemise tähtsusele, et noored oskaksid hinnata info tõele vastavust ega satuks libauudiste või vandenõuteooriate ohvriks.

Kui globaalne on Eesti kool?

Õpilaste käest küsiti 10 küsimust, et välja uurida, kuivõrd on globaalsed teemad osa kooli õppeprotsessist.

Tabel 8. Eesti ja OECD riikide õpilaste osakaal, kes teevad koolis järgmiseid asju.

	Eesti %	OECD %
Ma õpin riikide majanduste omavahelist seotust.	56,5	54,9
Ma õpin, kuidas lahendada konflikte klassikaaslastega.	57,5	64,4
Ma õpin eri kultuure tundma.	68,1	75,6
Tunnis loeme ajalehti, otsime internetist uudiseid või vaatame neid ühiselt.	37,8	40,7
Õpetajad paluvad mul sageli väljendada minu arvamust rahvusvaheliste uudiste kohta.	39,2	45,7

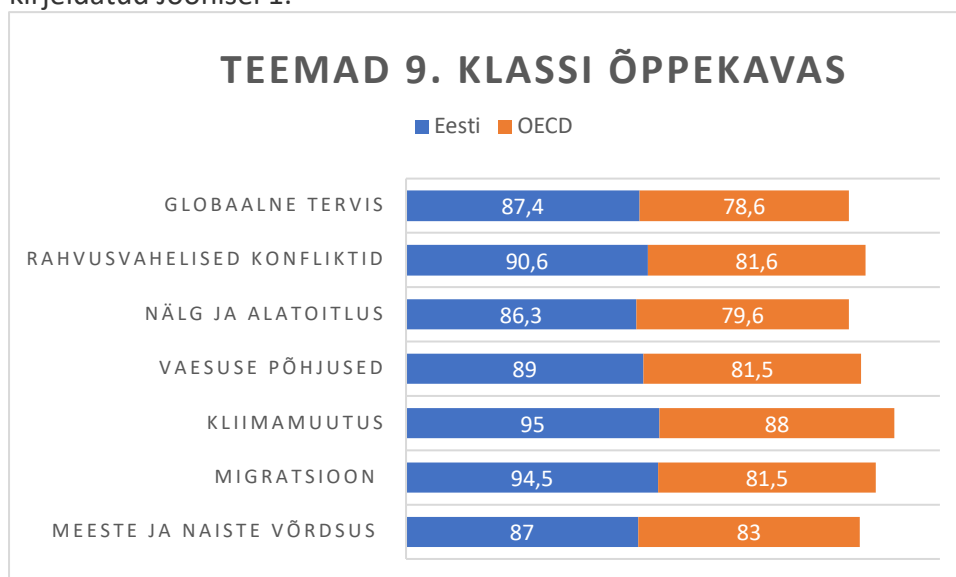
Võtan osa kultuurilise mitmekesisuse tähistamiseks korraldatavatest sündmustest kogu kooliaasta jooksul.	35	40,5
Osalen klassis õppetöö käigus toimuvatel aruteludel maailmas toimuva kohta.	58,4	55,7
Arutame tunnis klassikaaslastega väikestes rühmades globaalseid probleeme.	45,6	48,2
Õpin, kuidas eri kultuuridest pärit inimestel võivad mõnele teemale olla erinevad vaatenurgad.	55,5	61,8
Õpin seda, kuidas suhelda eri taustaga inimestega.	53,7	58,2

OECD on välja toonud, et Eesti kooli õppeprotsessis keskmiselt käsitletakse viit teemat, millel on seos globaalsete teemadega. Need tegevused on tabelis 8 märgitud halli taustaga. Kõige rohkem õpitakse Eesti koolis eri kultuure tundma ja arutletakse maailmas toimuva üle.

Selleks, et võrrelda, kas õpilased ja koolidirektorid jagavad sarnast informatsiooni ja kas nende vastused on üksteisega kooskõlas, küsiti ka koolidirektorite käest mõned küsimused, mis on seotud globaalsete teemade käsitlemisega koolis.

Uuriti, kas on olemas ametlik õppekava 9. klassile, milles käsitletakse järgmisi teemasid

Globaalsete teemade nimekiri oli täpselt sama, mida küsiti õpilaste käest ja mis on kirjeldatud Joonisel 1.

Joonis 3. Teemad, mis on kooli direktori väitel ametlikus õppekavas 9. klassidele

Nende andmete põhjal võib järeldada, et Eesti koolis õpetatakse globaalseid teemasid. Kuid võrreldes direktorite väidetega on õpilaste hinnangud (joonis 1) veidi tagasihoidlikumad.

Eesti koolid pakuvad erinevaid tegevusi selleks, et õpilased saaksid kogeda maailma ja omandada globaalseid pädevusi. Näiteks:

- 51% Eesti koolidest pakuvad vahetusprogrammi teiste riikide koolidega.
- 66% korraldavad mitmekultuurilisi üritusi.
- 45% koolidest tähistavad teiste kultuuride pühi.

Tabel 9. Eesti ja OECD õpilaste osakaal, kes õpivad koolides, kus direktori sõnul on olemas formaalne õppekava järgmiste teemade jaoks.

	Eesti %	OECD %
Suhtlemine eri kultuuridest või riikidest pärit inimestega	52,2	49,7
Teadmised eri kultuuridest	80,2	80,8
Avatus kultuuridevahelistele kogemustele	65,3	70,2
Kultuurierinevuste austamine	76,8	86,6
Kriitilise mõtlemise oskus	78,7	85,3

Tabelist 9 näeme, et kõige rohkem õpetavad koolid teadmisi eri kultuuridest ja kriitilist mõtlemist.

Kokkuvõte

Eesti noor tunneb end maailmakodanikuna. Ta oskab võõrkeeli ja neid oskavad ka tema vanemad. Ta suhtleb üsna palju inimestega, kes ei räägi temaga sama emakeelt ja ta austab välismaalasi. Noored on teadlikud maailma probleemidest, samas napib analüütilist mõtlemist (põhjus-tagajärg seosed) ja oskust globaalseid protsesse kriitiliselt hinnata. Kuigi meie noortel on head teadmised olemaks maailmakodanik, jääb veel vajaka tegutsemistahtest ja proaktiivsest käitumisest, leevendamaks keskkonnaprobleeme.

Uuringust ilmneb, et meie õpilased on head kohanejad, seega ei tohiks meie noortel olla raskusi toimetulemise ja enda teostamisega globaalses maailmas. Võime öelda, et Eesti kool on maailmakooliks kujunemas.

OECD (2020). *PISA 2018 Results: Are Students Ready to Thrive in an Interconnected World? Volume VI*. Paris: OECD